

AZARYA (1870-1890)

Ahmet Vefik Paşa (1823-1891)

Genel Bakış

Ahmet Vefik Paşa Azarya'yı Molier'in 1668 de kaleme aldığı L'Avare adlı eserinden uyarlamıştır. Azarya oyun yazarının aslına sadık kalarak adapte ettiği, azınlıkların adlarını ve vak'aya mahalli bir renk verdiği komedilerdendir. Vefik Paşa L'Avare'ı Yahudi muhitine adapte etmiştir. Bu adaptasyon yardımıyla yakın tarihimize ait o dönem insanların yaşayış şekillerine konuşmalarına ve değerlerine ışık tutmaktadır.

Kişiler

Azarya: Cimrilikte sınır tanımayan, paralarına canından daha çok değer veren bir tiptir. Para harcamamak için elinden gelen her yolu dener. Bu yollar çoğu zaman gülünç durumlara düşmesine neden olur. Cimrilik konusunda oğlu ve kızı da dahil herkes tarafından bilinir. Bohur ve Sara'nın babasıdır.

Bohur: Azarya'nın oğludur. Babasının aksine paraya çok önem vermeyen bir tiptir. Babasından maddi destek alamadığı için insanlardan aldığı borçlar ile ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Rahel'i sevmektedir.

Sara: Azarya'nın kızıdır. Leon ile gizli bir ilişkisi vardır. Bohur gibi başkasından temin ettiği borçlar ile ihtiyaçlarını karşılar.

Leon: Sara'ya olan aşkı için Azarya'nın uşağı olmayı kabul eden biridir. Azarya'nın gözüne girebilmek için sürekli Azarya'yı destekler. Esasen varlıklı bir aileden gelmektedir. Ancak bir gemi kazasında ailesini kaybetmiştir. Ailesini ararken Sara ile tanışır ve sevdiği kadın ile yaşamak için uşak olarak hayatına devam eder. Merkado'nun oğlu ve Rahel'in erkek kardeşidir.

Rahel: Annesi ile yaşayan yoksul bir kızdır. Bohur'a aşıktır. Esasen varlıklı bir aileden gelmektedir. Ancak bir gemi kazasından annesi ile kurtulmuştur. Merkado'nun kızı ve Leon'nun kız kardeşidir.

Nisim: Bohur uşağıdır. Azarya'nın sakladığı altınları bularak Azarya'nın planlarını bozar.

Merkado: Zengin varlıklı biridir. Azarya, Merkado ile Sara'yı evlendirmek istemektedir. Merkado'nun Leon ve Sara'nın babası olduğu ortaya çıkınca her şey değişir.

Lea: Düzenbaz bir kadın. Çöpçatanlık yaparak insanlardan para koparmaya çalışır. Azarya ile Rahel'in evliliklerini ayarlayarak Azarya'dan para alacağını umut etse de eli boş kalır.

Yako: Azarya'nın evinde çalışandır. Hem aşçı hem de şofördür.

Konusu

Azarya, yaşca zengin fakat çok cimri bir aile babası. Yetişkin bir kızıyla bir oğlu vardır. Evini sıkıntı içinde bırakan Azarya, parasının faizleriyle geçinmekte çıkar sağlamak için birtakım karışık işler çevirmektedir. Evin geçim işlerine kâhyası Leon bakar. Hizmetçisi Yako, evin hem arabacısı, hem de aşçısıdır. Oğlunu zengin, bir dul kadınla evlendirmek isteyen Azarya, kızına da yaşlı fakat zengin bir koca bulur; kendisi de genç, güzel fakat yoksul bir kızla evlenmeye kalkar. Oysaki almak istediği kız, oğlunun sevgilisidir. Cimriliği yüzünden sıkıntı çeken aileyi, bu durumlar büsbütün perişan eder, sarsar. Sevgilisine armağanlar almak isteyen, fakat para bulamayan Azarya'nın oğlunu, bu durumdan kurtarmak isteyen evin uşağı, bir dolap çevirir; fırsatını bulup Azarya'nın bahçede gömülü olan para çekmecesini topraktan çıkarıp kaçar. Durumu öğrenen Azarya, deliye döner; her yana tehditler savurur. Nihayet iş, tatlıya bağlanır; oğlunun, sevdiği kızla evlenmesine razı olan Azarya, çekmecesine kavuşur.

Cimriliğin Aşka Engeli Çok zengin olmasına rağmen cimriliğiyle tanınan Azarya, karısını yıllar önce kaybetmiş, oğlu Bohur ve kızı Sara ile birlikte yaşamaktadır. Sara, nehrin azgın sularında boğulmak üzereyken kendisini büyük bir cesaretle kurtaran Leon'u sevmektedir. Leon, sevdiği kıza yakın olabilmek için, alışveriş harcamalarıyla ilgilenmek üzere Azarya'nın evinde çalışmaya başlar. Gerçek kimliğini gizleyen Leon, Azarya'nın gözüne girebilmek için bambaşka bir kişiliğe bürünür, onun sözlerini destekler. Sara'nın ağabeyi Bohur ise, Rahel adında genç ve güzel bir kıza sevmektedir. Rahel, yaşlı ve hasta annesiyle yoksul bir yaşam sürmektedir. Bohur ile Sara, babalarının cimriliği yüzünden çok zengin olmalarına rağmen sıkıntı içinde yaşamaktan şikayetçidirler. İki kardeş dertleşir. Bohur, kız kardeşine Rahel adında yoksul bir kıza sevdiğini, ona deliler gibi âşık olduğunu söyler. Fakat babasının cimriliği yüzünden, sevdiği kıza maddî anlamda yardımcı olamadığını, gönül okşayıcı hediyeler alamadığını söyler.

Aşk Çıkmazı Azarya, çocuklarının yanına gelerek Rahel adında genç bir kızla evleneceğini söyler. Ayrıca oğluna zengin bir dul kadın bulacağını, kızı Sara'yı ise henüz ellisini geçmemiş, olgun, zengin bir adam olan Merkado ile hemen bu akşam evlendireceğini söyler. Sara, evlenmek istemediğini söyleyerek babasına karşı çıkar. Azarya kızını evlilik konusunda ikna edebilmek için, hizmetinde çalışan Leon'u hakem tayin eder. Leon, bir yandan sevdiği kızın güvenini kaybetme korkusu, diğer yandan Azarya'nın gözünden düşme korkusuyla ne yapacağını şaşırır. Azarya, kızını çeyizsiz almaya razı olduğu için bu evlilikte ısrar etmektedir. Hiçbir masraf etmeden kızını gelin edecektir. Leon, görünüşte Azarya'yı destekler. Bohur babasının Rahel ile evleneceğini öğrenmiştir. Sevdiği kıza gizlice evlenebilmek için bir tefeciden oldukça yüksek bir faizle on beş bin frank almaya karar verir. Nisim, parayı verecek olan kişinin birtakım şartları olduğunu söyler. Bohur başka bir seçeneği olmadığı için bu ağır şartları kabul eder. Avram aracılığıyla Bohur ile parayı verecek kişi arasında bir buluşma ayarlanır. Bohur, kendisine yüksek faizle borç para verecek olan tefecinin babası olduğunu görünce çok şaşırır. Baba-oğul arasında şiddetli bir tartışma yaşanır. Baba, oğlunu savurganlığa; oğul da babasını tefecilik yapmakla suçlar.

Davetteki Tesadüf Müstakbel damadı Merkado ile Rahel'i akşam yemeğine davet eden Azarya, hizmetçileri yanına çağırarak masrafları ellerinden geldiğince kısmaları konusunda uyarır. Leon da Azarya'nın sözlerini destekler. Rahel ile Lea, Azarya'nın evine gelirler. Rahel, kendisini darağacına götürülen bir insana benzetir. Çünkü kalbinde Bohur varken Azarya ile evlenecektir. Rahel, Azarya'yı görür, onu hiç beğenmez, bayağı konuşmalarından bunalır. Lea, genç kıza sakinleştirmeye çalışır. Rahel, Azarya'nın kızı Sara ile tanışır. Daha sonra Azarya, Rahel'le tanışması için oğlunu çağırır. Rahel, sevdiği genci karşısında görünce şaşırır, ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilemez. Üstü kapalı sözlerle birbirlerine olan sevgi ve bağlılıklarının sürdüğünü söylerler. Azarya, oğlu ile Rahel arasında bir ilişki olduğunu anlamaz. Bu sırada Bohur, babasının parmağındaki oldukça değerli olan elmas yüzüğü çıkarır, babasının küçük bir hediyesi olarak kabul etmesini söyler, Rahel'e uzatır. Oğlunun bu cömert hareketi karşısında Azarya'nın âdeta canından can gider, öfkesinden köpürür.

Karşılıklı Oyunlar Bohur, Rahel, Sara ve Lea تنها bir yerde konuşurlar. Bu güç durumdan kurtulmanın yollarını düşünürler. Lea, çok zengin bir kadın bulunduğunu söyleyerek Azarya'yı kandırabileceğini belirtir. Bu esnada Azarya gelir, oğlunu Rahel'in elinden öperken görür. Oğlu ile Rahel arasında bir ilişki olabileceğinden şüphelenir. Şüphesinde haklı olup olmadığını anlamak için oğluna küçük bir oyun oynar. Azarya, oğluna, Rahel'e bir üvey anne gözüyle değil de bir genç kız olarak baktığında onu nasıl bulunduğunu sorar. Bohur, babasına açık vermemek için Rahel'i güzel bulmadığını, onun pek zeki olmadığını söyler. Bunun üzerine Azarya, "kızı istedim fakat bana uygun değil, biraz beğenseydin sana verecektim" der. Babasının bu sözleri üzerine Bohur, Rahel ile olan ilişkisini ayrıntılı bir biçimde anlatır. Azarya, oğlunun bu sırrını öğrendiği için çok sevinir. Fakat güzel Rahel'i oğluna kaptırmaya hiç mi hiç niyeti yoktur. Baba-oğul şiddetli bir kavgaya tutuşurlar. Bohur, Rahel'i çok sevdiğini ve ne olursa olsun ondan asla vazgeçmeyeceğini söyler. Azarya, oğlunu evlatlıktan reddettiğini ve mirasından mahrum bırakacağını söyleyerek kovar. Bütün gün Azarya'yı gözetleyen Nisim, sonunda Azarya'nın altınlarının gömülü olduğu yeri öğrenir. Nisim, içinde altınların bulunduğu küçük çekmeceyi gömülü olduğu yerden çıkararak doğru Bohur'un yanına gelir, babasının gizli hazinesini bulunduğunu söyler. Azarya'nın bağırtısını duyan Bohur ile Nisim'le oradan uzaklaşırlar.

Gerçeklerin Açığa Çıkışı Azarya, bahçesine gömdüğü altınların çalındığını farkedince yaygarayı koparır ve komiserleri çağırır. Komisere herkesten şüphelendiğini bu nedenle şehirde yaşayan herkesi tutuklamasını söyler. Yako, davet günü Leon'dan yediği dayanın intikamını almak için paraları Leon'nun çaldığını söyler. Azarya, Leon'u yanına çağırır, ona oynadığı oyunu öğrendiğini söyler. Azarya'nın oyunla kastettiği şey, paralarının çalınmasıdır. Fakat Leon, Sara ile yaşadığı gizli ilişkinin öğrenildiğini zanneder. Azarya'ya kızı Sara'yı çok sevdiğini, kendi aralarında sözlendiklerini söyler.

Azarya, kızı ile Leon arasındaki ilişkiyi öğrenince öfkesinden kudurur. Kızını dört duvar arasına hapsedeceğini, Leon'uda diri diri işkence çarkına vurduracağını söyler. Bu sırada Merkando gelir. Leon, kendisinin gerçekte Selanik'li bir soylu bir aileden geldiğini, sırf güzel Sara'ya yakın olabilmek amacıyla bu sıkıntılara katlandığını anlatır. Kendisinde Selanik'li bir soylu olan Merkando, Leon'nun söylediklerinin gerçek olup olmadığını anlamak için ona birtakım sorular yöneltir. Leon, Sinyor Farhi'nin oğlu olduğunu söyler. Merkando, bu konuşmalar sonucunda Leon'nun kendi oğlu olduğunu anlar. Zira Merkando olarak bilinen kişi, gerçekte Sinyor Farhi'nin ta kendisidir. Rahel'de bu konuşmaları duyunca Leon'la kardeş olduğunu öğrenir. On altı yıldır görmediği babasına ve ağabeyine kavuşur. Bohur, babasına çekmecenin izini bulduğunu, şayet Rahel'le evlenmesine izin verirse paralarına kavuşacağını söyler. Sinyor Farhi de çifte nikah için Azarya'yı ikna etmeye çalışır. Azarya, çekmecesine kavuşmak ve düğün masraflarına karışmamak kaydıyla oğlunun Rahel'le, kızının da Leon'la evlenmesine izin verir.

Tema

Cimrilik Cimri bir adamın düştüğü gülünç durumlar, sergilediği tuhaf davranışlar ve bunlardan çıkarılacak dersler teşkil eder. Paradan başka hiçbir şeye değer vermeyen çok zengin olmasına rağmen hastalık derecesinde cimri bir adamların eleştiri oklarına mağruz kaldığı görülmektedir.

Karakter İncelemesi

Azarya (Cimri)

Karakter Azarya çok zengin fakat cimri bir ihtiyardır. Cimriliğiyle ve huysuzluğuyla çocuklarını ve idaresi altındaki insanlara adeta eziyet etmektedir. Azarya'nın dünyası para üzerine inşaa edilmiştir. Para dışında hiçbir şeyin önemi yoktur. Çocuklarına karşı ilgisizdir. Çocuklarının evlenip mutlu yuva kurmaları Azarya'nın umrunda değildir. İhtiyar olmasına rağmen kızı yaşındaki biriyle evlenmek isteyen kendini düşünen biridir.

Aktivite Yıllar önce karısını kaybetmiş oğlu Bohur, kızı Sara ve hizmetçileri ile birlikte yaşam sürmektedir. Azarya çok zengin bir adam olmasına rağmen, çocukları sıkıntı içinde, yoksul bir hayat yaşarlar. Azaryanın cimriliğinden hizmetçilerde nasibini alır. Çocuklarını masrafsız bir şekilde evlendirmek için oğluna zengin bir dul kızınada elli yaşında zengin bir adama vermek ister.

Kişiler Azarya sürekli hizmetçilerine az para harcamalarını söyler. kızı ve oğlunun sevdikleriyle evlenmelerine karşı çıkar ve kendi istediği insanlarla evlendirmek ister. Kendinden küçük bir kızla evlenebilmek için çöpçatan Lea ile diyalog halindedir. Evinde verdiği yemekte kızını vermek istediği yaşlı adam Merkado'yla ve evlenmek istediği kız Rahel'le iletişim kurar.

ÖRNEK OLAYLAR

Cimri Azarya o kadar cimriydi ki hem herşeyin tam yapılmasını ister fakat hiç para vermek istemezdi. Vereceği davette de aşçısına yemek yapmasını fakat aşçı para istediğinde kızarak para vermeyeceğini söylemiştir. Azarya- Ey, eyü gözediniz orasını ey Leon, gel bana yardım et. Yako Usta, seni en sona alıkoydum . Yako- Emriniz aşçıya mı, yoksa arabacıya mı? Azarya- Aşçı işinden başlayalım. Yako- Durunuz biraz. Buyurunuz, aşçı emrinize hazır. Azarya- Of, bu ne tekellüf... bak Yako, ben bu akşam misafir davet ettim . Yako- O! Ne acayip! Azarya- Bakayım bize güzel yemek yapacak mısın. Yako- Evet, para verirsiniz yaparım . Azarya- Ha, para yok. Kõr şeytan o saat para lakırdısı! Para, para. Kimsenin ağzından başka lakırdı yok. El ulağı söz persengi hemen para. Artık illallah!

Paragöz Azarya paraya çok tutkundu. Parasını herkesten gizli bahçeye gömdüğü bir çekmecedeki tutuyordu. Birgün çekmecenin yerinde olmadığını görünce çılgına dönerek feryat etmektedir. Azarya- Hırsız tutun hırsız! Can kurtaran yok mu, yetişin, öldürüyorlar! Aman kanlu katil, yangın var, dâd, feryat. Zabit yok mu? Aman ya Rabbi, ben battım, ben bittim! Elden gittim aman of adam! Öldürdüler helâk ettiler, of boğazladılar, boğazımı kestiler, canımı yaktılar, kıydılar, paralarını aldılar... Acaba kim idi, ne oldu, ne deliğe girdi, nereye gitti, nasıl saklandı... Aklım darmadağın, kaçıyorum aman! Neredeyim, ne oluyorum, ben kimim! Ne yapıyorum... birini bilemem eyvah, aman vaveyla, paracıklarım, ah dostum, ciğerim, ah sevgili habibim, canımın yongası, ömrümün hâsıh, beni senden ayırdılar. Ah gözüm nuru, elimden sen gittin, artık canımın tesellisi, hayatımın lezzeti, gönlümün safası, rahatım, huzurum hepsi gitti, benim her işim bitti!... Kendimi sokağa atayım, varup

zâbit, hâkim çağırayım, bütün ev halkına, halayık, uşak, evlâd ü ayal, kendime bile eziyet ettireyim...Tez, ases, kavas, zâbit, iğnelüfıcı, darağacı, cellât! Bütün âlemi astırayım, hem deparalanmı bulamayacak olursam en son kendim de asılayım.

Kendini Düşünen Azarya Rahel'le evlenmek ister fakat Rahel oğlu Bohur'un sevgilisidir. Davette birbirlerini görünce çok şaşırırlar. Azarya aralarında bir şey olduğunu şüphelenir ve oğluna oyun yaparak gerçeği öğrenir. Bu gerçek onun çokta umrunda değildir. Rahel'den vazgeçmeye niyeti yoktur. Azarya- Rahel'e bir üvey anne gözüyle değilde bir genç kız olarak baktığında onu nasıl buldun. Bohur- Bence güzel değil onun pek zeki olmadığını düşünüyorum. Azarya- Yazık, çünkü aklıma bir şey gelmişti, ama görüyorum ki olmayacak. Kızı burada görünce yaşımı başımı düşündüm; bu kadar genç bir kızla evlendiğimi görenler beni tefe korlar, dedim. Onun için bu işten vazgeçmeye karar verdim, ama kızı bir kere istemiş bulunuyorum, söz de kesildi, biraz olsun hoşuna gitmiş olsaydı onu sana verecektim. Bohur- Bana mı? Azarya- Sana Bohur-Evlenecektim yani onun Azarya- Evlenecektin tabi Bohur- Peki baba madem bu iş buraya kadar geldi içimi dökmeliyim size sırrımı söylemeliyim. İşin doğrusu ben Rahel'i bir gezide gördüğüm günden beri seviyorum. Bu sabahta sizden onunla evlenmem için izin isteyecektim. Siz niyetinizi açıklayınca kendimi tuttum sizi üzmemden korktum. Azarya- Bana bak oğlum, sana söyleyeyim mi ben? Artık bu sevdadan vazgeçmeye bak; onu ben alacağım, anladın mı? Ümidi kes ondan; yarından tezi yok sana uygun gördüğüm kadınla evlenirsin.

Bohur (Fedakar)

Karakter Bohur, babasının aksine paraya düşkün olmayan sevgiye değer veren biridir. Sevdiği kız için babasına baş kaldırmış ve bu uğurda her yolu denemiştir. Sonunda sevdiği kızla evlenmeyi başarır.

Aktivite Bohur, Rahel adında bir kızı sevmektedir. Ancak parasız olduğu için babasının bu kızı kabul etmeyeceğini bildiğinden para bulmanın yollarını arar fakat tüm teşebbüsleri sonuçsuz kalır. Babası da Rahel'e göz koymuştur. Böylece baba oğul Rahel uğruna rakip durumuna düşerler. Azarya'nın paraya olan zaafı ve düşkünlüğü herşeyin üzerinde olduğu için bu rekabet Azarya'nın oyuna getirilmesi sonucu Bohur'un lehine sonuçlanmıştır.

Kişiler Bohur ilk önce Rahel'i sevdiğini kardeşi Sara'ya anlatır. Daha sonra babasının rahel ile evlenmek istediği öğrenince babasıyla arasında kavgalar başlar. Babası oyun etmek için uşağı Yako'yla iletişim halindedir.

ÖRNEK OLAYLAR

Sitemkar Bohur, babasının cimriliği yüzünden sevdiği kızın fakir olmasından ve bunu babasının kabul etmeyeceğinden dolayı sitem içindedir. Bu kadar zengin olmalarına rağmen yoksulluk içinde yaşadıklarını sevdiği kıza hediye bile alamadığını dile getirir ve bunu kız kardeşi Sara ile paylaşır. Bohur- Ah, öyle dertliyim ki bilemezsin. Bu ne işkencedir, canım? Olacak şey mi bizi bu kadar pittance yaşatmak? Çekilir mi bu kupkuru hayat? Korkunç bir şey tutumluluğun bu kadarı. Neyimize yarayacak mal mülk, tadını çıkaracak güzel çağımız geçtikten sonra? Sen de,ben de doğru dürüst giyinebilmek için her gün dükkân dükkân dolaşıp borç aradıktan sonra, ne yapalım yarınki zenginliği? Seninle şunu konuşmak istiyordum: Birini sevdiğimi anlatıp babamı bir yoklasan. Bana karşı koyacak olursa çekip gideceğim buradan. Sevdiğim insanla gider, başka yerde Allahın vereceğiyle yaşarız. Bunun için dört bir yandan borç para arattırıyorum. Sen de benim durumdaysan, sana da olmaz derse babam, ikimiz de bırakır gideriz onu, bir son veririz artık bunca zamandır çekilmez cimriliği yüzünden katlandığımız işkenceye. Sara- Doğru; her gün biraz daha arattırıyor bize annemizi. O ölmeseydi...

Aşık Bohur sevdiği kız Rahel'i babasının yanında görünce çok üzülür ve babasıyla evlenmesini doğru bulmadığını, bunu kabullenmediğini söyler. Rahel'e olan duygularını sanki babasının ağzından söylüyormuş gibi dile getirir. Bohur- Peki, madem başka türlü konuşmamı istiyorsunuz, bayan izin versin de kendimi babamın yerine koyayım ve diyeyim ki kendisine: Sizden güzelini görmedim dünyada! Ne mutlu sizin beğendiğiniz insana! Sizin kocanız olmak şerefini, sevincini, gelmiş gelecek bütün kralların kaderine değişmem. Evet sultanım, sizi elde etmek bütün hazinelerin en güzeline kavuşmaktır. Tekisteğim, tek tutkum budur benim.Yapmayacağım şey yoktur benim olmanız için.

Boyun Eğmeyen Bohur, babasının sevdiği kızla evlenmesine karşı çıkar. Babası ona Rahel'den vazgeçmesini ve onunla kendisinin evleneceğini söyler. Bohur, Rahel'den vazgeçmeyeceğini ve onu elinden alacağını söyler. Bohur- Rahel'i sevmekten vazgeçmeyeceğim; onu elinizden almak için hiçbir

şeyi yapmaktan çekinmeyeceğim. Annesi size peki demiş de olsa, benden yana olacak birilerini bulurum belki ben de. Azarya- Baban değil miyim senin?.. Beni saymak zorunda değil misin? Bohur- Bu gibi işlerde evlatlar babalara boyun eğmek zorunda değildir; hem aşk kimseyi dinlemez.